

Hammurapiniň kanunlary

Category: Hukuk maslahathanasy, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Hammurapiniň kanunlary HUKUGYŇ TARYHYNDAN

► HAMMURAPINIŇ KANUNLARY

Hammurapiniň kanunlary – miladydan öň 1760-nji ýyllar töweregide Mesopotamiýada döredilen we taryhyň iň gadymy hem-de iň oňat görnüşde biziň günlerimize gelip ýeten ýazuw kanunlaryndan biridir. Bu döwürden oň toplanan kanunlar ýygyndysynyň arasynda Ur patyşalygynyň hökümdary Ur-Nammuň kanun kitabı (b.e.öň 2050-nji ýyl), Eşnunnanyň kanun kitabı (b.e.öň 1930-nyjy ýyl), Isinli Lipit-Iştaryň kanun kitabı (b.e.öň 1870-nji ýyl) ýaly kanunnamalar bolupdyr.

Babylyň patyşasy Hammurapiniň (b.e.öň 1728-1686) dürli meseleler boýunça çykaran kararlary Babylyň penakär hudaýy Mardugyň hormatyna gurulan Esagila ybadathanasynnda ýerleşdirilen daş plitalarynyň yüzüne akat dilinde ýazylypdyr. Hammurapi özüne bu kanunlary Gün hudaýy Şamaşyň buýrugy bilen ýazandygyny aýdypdyr. Hut şol sebäpli bu kanunlar hudaýyň sözi hasaplanypdyr.

Arheolog Žan Weýsan Şeýl tarapyndan 1901-nji ýylда Susada we Elamda tapylan (hazıırkı Yragyň Huzystan welaýaty) hem-de Fransiýa äkidilen bu taryhy tapyndylar hazır Luwr muzeýinde saklanýar. İki metre golaý silindr görnüşli daşyň yüzüne ýazylan kanunlar jemi 282 maddadan ybaratdyr, emma bu maddalaryny 33-i (66-99-nyjy maddalar) okap bolmajak derejededir. 13 sany şowsuz hasaplanansoň, kanunda 13-nji madda ýazylmandyr.

• Hammurapi kanunynyň käbir maddalaryndan:

- Bir ogry diwary böwsüp öye girse, ol giren deşiginiň ýanynda ölüm bilen jezalandyrılar we şol ýerde gömüler;
- Bir öýde ýangyn çyksa, ol öye hem ýangyny söndürişmäge gelen

kişi öý eýesiniň emlägine göz gyzdyryp, el egrilik etse, ol hut şol ýangynyň oduna atylyp jezalandyryrlar;

– Adam özüne çaga dogrup beren aýalyndan ýa-da özüne çaga beren bir aýaldan aýrylyşmak islese, oňa tölän galyňny yzyna gaýdyp berer we çagalaryny eklemek üçin oňa bag-bakjanyň, mallarynyň bir bölegine eýeçilik etmäge ygtyýar eder. Çagalaryny ulaldandan soňra çagalara berilenlerden bir bölegi, oglanyňka deň bolan bölegi hem bir bölegi hem oňa beriler. Ondan soňra aýal islän erkebine durmuşa cykyp bilyär.

– Bir adam bir aýal alsa, ol aýalam oňa bir zenan hyzmatçy berse we çagalaryna göz-gulak bolsa, emma muňa garamazzdan ol adam aýalynyň üstüne başga bir aýal almak islese, oňa rugsat berilýän däldir.

– Bir adam bir çagany çagalyk edinip alsa we oňa çagasy hökmünde ö adyny berse, ulalan çaga gaýdyp yzyna alynmaga degişli däldir.

– Bir adam başga bir adamyň erkinligini çäklendirip biläýjek hereketleri edäýse (eden-etdilik), şol eden hereketi özüne edilip, jeza beriler.

– Bir kişi ogurlyk etse eli kesilmelidir, birini zorlasa ölüm jezasy beriler ýada erkekliginden jyda düşüriler (biçiler).

– Kakasyny uran çaganyň iki eli hem kesilmelidir.

– Bir adamyň gözünü çykaranyň öz gözü hem çykarylар.

– Birini bir etmişde aýyplamak üçin anyk subut edilmäge degişlidir. Subut edip başarmasa ölüm bilen jezalandyryrlar.

– Bir ybadathanada ýa-da hökümdaryň hazynasynda ogurlyk eden adam ölüm bilen jezalandyrlymalydyr. Hukuk maslahathanasy